

Türkiye Muhasebe Standardı (TMS) 23 - Borçlanma maliyetleri

Alp Güres, Denetim Müdürü

Türkiye Muhasebe Standardı (TMS) 23 - Borçlanma maliyetleri

TMS 23 ana olarak;

i) Borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesi sırasında bu maliyetlerin hangi şartlar altında aktifleştirilip hangi şartlar altında gider olarak muhasebeleştirileceğinin belirlenmesine,

ii) **özellikli bir varlığın** elde edilmesi, inşası veya üretimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen **borçlanma maliyetlerinin**, ilgili özellikli varlığın maliyetinin bir parçası olarak aktifleştirilmesi ve diğer borçlanma maliyetlerinin oluştuğu dönemde gider olarak muhasebeleştirilmesine bağlı olarak hangi maliyetlerin borçlanma maliyeti olduğu ve hangi varlıkların özellikli varlık olduğunun belirlenmesine ve

iii) aktifleştirmenin başlaması, aktifleştirme işlemine ara verilmesi ve aktifleştirmenin sona ermesi durumlarının hangi şartlarda sağlandığına açıklık getirir.

Borç olarak sınıflandırılmayan, imtiyazlı hisseler dahil, özkaynakların gerçekleşen veya tahmini maliyetleri ile ilgili konular standardın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Ayrıca; işletmelerce gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen bir özellikli varlık, örneğin bir canlı varlık veya çok miktarda ve tekrarlanarak üretilen stokların inşası veya üretimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen borçlanma maliyetleri ile ilgili olarak standardın uygulanması gerekli değildir.

Borçlanma maliyetleri

Borçlanma maliyetleri temel olarak; etkin faiz oranı yöntemi kullanılarak hesaplanan faiz gideri (bkz. TMS 39), finansal kiralamalara ilişkin borçlanma maliyetleri (bkz. TMS 17) ve yabancı para ile borçlanmalarda, faiz maliyetleri ile ilgili düzeltme olarak dikkate alındıkları ölçüde olmak üzere, kur farklarını kapsar.

Örnek çözüm 1:

Finansal tablolarını fonksiyonel para birimi olan Türk Lirası (TL) üzerinden hazırlayan ABC İşletmesi özellikli bir varlığın finansmanı için aşağıda belirtilen hüküm ve koşullarla bir borçlanma sözleşmesi yapmıştır:

Alınan kredi tutarı (yabancı para olarak)	100 milyon ABD Doları (USD)
Kredinin ilk alınma tarihi	1 Ocak 2011
Kredinin ilk alındığı tarihteki TL-USD paritesi	TL 1,5376: USD 1
Yabancı para borçlanma faiz oranı (USD)	Yıllık %6 (sabit faiz)
Kredinin ilk alındığı tarihteki benzer TL para birimindeki kredilerin faiz oranı	Yıllık %12 (sabit faiz)
2011 yılı için ortalama döviz kuru	TL 1,6707: USD 1
2011 yılı dönem sonu döviz kuru	TL 1,8889: USD 1

2011 yılı içinde yapılan faiz ödemeleri:

Faiz ödemesi (%6 × 100 milyon USD) 30 Haziran tarihinde tek seferde olmak üzere	6 milyon USD
Ödeme tarihinde çevirim	9,8 milyon TL

ABC işletmesi 9,8 milyon TL'yi (faiz giderinin gerçekleştiği tarihteki döviz kuruyla değerlendirilmiş) özellikli bir varlığın finansmanında kullanılan yabancı para cinsinden kredinin faiz gideri olduğu için aktifleştirmelidir.

Buna ek olarak, ABC işletmesi muhasebe politikası olarak faiz maliyetleri ile ilgili düzeltme olarak dikkate alınmak üzere kur farklarını da borçlanma gideri olarak ele alabilir. Eğer bu şekilde bir seçim yapılırsa kur farkları üzerindeki faiz maliyetlerinden kaynaklanan maksimum düzeltmeyi hesaplamak için ABC işletmesi'nin aynı dönemde eğer alınan kredi TL para biriminden olsaydı ödenecek olan kredi faiz giderini hesaplaması gerekmektedir. Hesaplama aşağıdaki şekildedir:

Kredinin ilk alındığı tarih olan 1 Ocak 2011'deki 100 milyon USD'nin TL karşılığı	153,8 milyon TL
Yıllık faiz gideri (TL kredi için %12)	18,4 milyon TL

Yukarıdaki senaryoda, 18,4 milyon TL işletme'nin fonksiyonel para birimi cinsinden borçlanma maliyeti olarak nitelendirilebilecek tavan tutarı gösterir. Sonuç olarak, ilgili muhasebe politikası seçilirse, ABC işletmesi borçlanma maliyeti olarak 9,8 ve 18,4 milyon TL arasındaki bir rakamı aktifleştirmelidir.

2011 raporlama dönemi sonunda ABC işletmesinin ilgili krediden anaparası olan 100 milyon USD'nin dönem sonu kuru çevriminden kaynaklanan yabancı para kur farkı gideri aşağıdaki gibidir:

Kredinin ilk alındığı tarihteki parite TL 1,5376: USD 1	153,8 milyon TL
Dönem sonundaki parite TL 1,8889: USD 1	188,9 milyon TL
Kur farkı gideri	(35,1) milyon TL

Yukarıda hesaplandığı gibi, 2011 raporlama döneminde ABC işletmesinin aktifleştirebileceği maksimum tutar 18,4 milyon TL'dir. Özellikli varlığın fonlansında kullanılan kredi için dönem içinde katlanılan faiz gideri olan 9,8 milyon TL ile aktifleştirebilecek maksimum rakam olan 18,4 milyon TL arasındaki fark olan 8,6 milyon TL aktifleştirebilecek kur farkı gideridir. Geri kalan 26,5 milyon TL dönemde kur farkı gideri olarak gelir/gider hesaplarında muhasebeleştirilmelidir.

Eğer 2011 raporlama dönemi sonundaki kur, kur gideri değil kur geliri yaratmış olsaydı, bütün kur geliri gelir gider hesaplarında muhasebeleştirilecek ve sadece 9,8 milyon TL borçlanma maliyeti olarak aktifleştirebilecekti.

Özellikli varlıklar

Amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilebilmesi zorunlu olarak uzun bir süreyi gerektiren varlıklardır.

Koşullara bağlı olarak; stoklar, imalat tesisleri, enerji üretim tesisleri, maddi olmayan duran varlıklar ve yatırım amaçlı gayrimenkuller özellikli varlık olarak nitelendirilebilir.

Finansal varlıklar, kısa süre içerisinde üretilen veya imal edilen stoklar, elde edildiklerinde amaçlanan kullanıma veya satışa hazır hale gelen varlıklar özellikli varlık değildir.

Aktifleştirilebilir borçlanma maliyetleri

- Özellikle varlığın elde edilmesi ile doğrudan ilişkili borçlanma maliyetleri (münhasıran bir özellikle varlığın elde edilmesi amacıyla yapılan borçlanmalar)
- Genel amaçlı olarak borçlanılan fonların bir kısmının, bir özellikle varlığın finansmanı için

kullanıldığı durumlarda; aktifleştirilecek borçlanma maliyeti tutarı, ilgili varlığa ilişkin yapılan harcamalara uygulanacak bir aktifleştirme oranı yardımı ile belirlenir. Bu aktifleştirme oranı, özellikle varlık alımına yönelik yapılmış borçlanmalar hariç olmak üzere, işletmenin ilgili dönem süresince mevcut tüm borçlarına ilişkin borçlanma maliyetlerinin ağırlıklı ortalamasıdır. Bir dönem boyunca aktifleştirilen borçlanma maliyetlerinin tutarı, ilgili dönem boyunca oluşan borçlanma maliyetleri tutarını aşamaz.

Örnek: Bir işletme özellikle varlıkların satın alınması ve geliştirilmesi de dahil olmak üzere, genel ihtiyaçlarını finanse etmek için merkezi bir hazine fonksiyonu sayesinde finansman sağlamaktadır.

31 Aralık 2011 tarihinde sona eren yıl boyunca, bir gayrimenkul geliştirme projesi başlamış ve söz konusu projeye ilgili aşağıdaki harcamalara katlanılmıştır:

Bin TL	
1 Haziran	5,000
1 Ekim	10,000
1 Kasım	10,000

İşletmenin dönem boyunca aldığı kredi ve bu kredilerle ilgili katlandığı faiz maliyetleri aşağıdaki gibidir:

Tahsil edilmemiş anapara Bin TL	Faiz Bin TL
35,000	3,500
10,000	800
12,000	1,600
5,000	500
62,000	6,400

Uzun vadeli krediler *
10 yıl %10 faiz oranı
5 yıl %8 faiz oranı
Kısa vadeli krediler **
Açık kredi **

* Dönem içinde uzun vadeli kredilerde herhangi bir hareket olmamıştır.

** Kısa vadeli kredi ve açık kredi tutarları dönem içinde kullanılan kredilerin ortalama anaparalarını temsil etmektedir.

Özellikli varlığa ilişkin harcamalara uygulanacak uygun aktifleştirme oranı şu şekilde hesaplanır:

$$\frac{\text{Dönemdeki toplam borçlanma maliyeti}}{\text{Toplam kredi anaparalarının ağırlıklı ortalaması}} = \frac{6,400}{62,000}$$

Aktifleştirilmesi gereken faiz aşağıdaki şekilde hesaplanır:

	Bin TL
5,000 Bin TL × 7/12 × %10,32	301
10,000 Bin TL × 3/12 × %10,32	258
10,000 Bin TL × 2/12 × %10,32	172
Dönem içinde aktifleştirilecek faiz gideri	731

- Bir işletme bir özellikli varlığın edinilmesi amacıyla özellikle borçlanmış ise, bu durumda aktifleştirilecek borçlanma maliyet tutarı; ilgili dönem boyunca söz konusu borçlanmaya ilişkin oluşan borçlanma maliyetlerinden, söz konusu fonların geçici olarak nemalandırılması ile sağlanan gelirlerin düşülmesi ile belirlenir.

Örnek soru: Bir, işletme fabrika binasının inşası için (özellikli varlık) 20 milyon TL'lik kredi kullanmıştır. Kredi aylık olarak dört eşit taksitte bankadan çekilecektir. Fabrika binasının inşa giderleri için yapılan ödemeler ay boyunca gerçekleşmektedir ve alınan kredi tutarlarıyla birebir örtüşmemektedir. Her ay boyunca işletme bankayla yapılan anlaşmanın sonucunda fabrika binasının inşasında kullanmadığı fazla kredi tutarını banka'da kısa vadeli mevduat olarak tutmaktadır.

Kısa vadeli mevduat olarak banka'da tutulan paradan elde edilen faiz geliri aktifleştirilecek borçlanma maliyetinin belirlenmesinde dikkate alınmalı mıdır?

Cevap: Evet, işletme fabrika binasının inşasının maliyetinin bir parçası olarak, dönem içinde ilgili kredi için hesaplanan faiz gideri eksi yine ilgili kredinin kısa vadeli olarak bankaya yatırılmasından elde edilen faiz gelirini borçlanma maliyeti olarak aktifleştirmelidir.

Aktifleştirmenin başlaması

Aktifleştirmenin başladığı tarih aşağıdaki koşulların tümünün sağlandığı tarihtir;

- işletme varlık için harcama yaptığında,
- borçlanma maliyetleri oluştuğunda,
- işletme, ilgili varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemlere başladığında.

Bir varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemler; ilgili varlığın fiziksel olarak inşa edilmesi ile sınırlı değildir. Bu işlemler; söz konusu varlıkla ilgili fiziksel inşaatın başlamasından önceki, gerekli izinlerin alınması gibi teknik ve idari faaliyetleri de içerir.

Aktifleştirme işlemine ara verilmesi

Bir özellikli varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesine yönelik faaliyetlere uzun süreli ara verilen dönemler boyunca oluşan borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine de ara verilir.

İşlemlerdeki geçici gecikmenin, varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemlerin kaçınılmaz bir parçası olduğu durumlarda borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine ara verilmez. Örneğin, bir stok kaleminin olgunlaşması için ihtiyaç duyulan ek süre boyunca veya yüksek su seviyesinin alışlagelmiş bir olay olduğu coğrafi bir bölgede yapılmakta olan bir köprünün inşaatının yüksek su seviyesi nedeniyle gecikmeye uğradığı ek sürelerde borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine devam edilir.

Aktifleştirmenin sona ermesi

Bir varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli tüm işlemler esas itibarıyla tamamlandığında, borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine son verilir.

Bir varlığın fiziken inşasının tamamlanması; olağan idari işlemler devam etse dahi, ilgili varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır olduğu anlamına gelir. Varlıkla ilgili, müşterinin veya kullanıcının talebine göre, dekorasyon ve benzeri küçük işlemlere devam edilmesi tüm işlemlerin esas itibarıyla tamamlanmadığı anlamına gelmez.

Bir özellikli varlığın yapımının parçalar halinde tamamlandığı ve diğer parçaların yapımı devam ederken her bir parçanın kullanılabilirliği durumlarda; belli bir parçanın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli tüm işlemler esas itibarıyla tamamlandığında, ilgili parçaya ilişkin borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine son verilir.

Her biri bağımsız olarak kullanılabilen birkaç binadan oluşan bir iş merkezi, diğer bölümlerde inşaat devam ederken her bir bölümü ayrı olarak kullanılabilen bir özellikli varlığa örnek teşkil eder. Çelik fabrikası gibi, aynı tesisin farklı bölümlerinde birbirini takip eden çeşitli süreçler içeren bir endüstriyel tesis de, herhangi bir parçasının kullanılabilmesi için bütünüyle tamamlanması gereken bir özellikli varlığa örnektir.

Raporlanacak bilgiler

Şirket TMS 23 kapsamında ilgili dönem boyunca aktifleştirilen borçlanma maliyetlerinin tutarını ve aktifleştirilebilecek borçlanma maliyetleri tutarının belirlenmesinde kullanılan aktifleştirme oranını açıklamak zorundadır.

